

סוגיא דחנוכה מומסכת שבת

דף כא ע"א

בגמרא. אמר רב הונא פתילות ושמנים שאמרו אין מדליקין בהן בשבת בין בחול אמר רבא מ"ט דר"ה קסבר כבתה זקוק לה. ופרש"י ד"ה זקוק לה, דלמא פשע ולא מתקן לה. והק' הפנ"י דאמאי כתב רש"י דלמא פשע ולא קאמר דלמא בשוגג לא יתקן לה, (וע"ש בתירוצו ויש להקשות, דאי לא שכיח דיכבה ליכא למיגזר דלמא יפשע). ונלע"ד דשיטת רש"י היא כדברי הנתיבות המשפט סי' רלד ס"ק ג דהעובר על איסור דרבנן בשוגג א"צ כפרה, וא"כ ליכא למיגזר אשוגג, דע"ז א"צ כפרה, ורק אמזיד דבעי כפרה איכא למיגזר, ולפ"ז מתורצת קושית התוס' ד"ה ומותר דהקשו מנ"ל לרבא דסבר ר"ה דמותר להשתמש לאורה דלמא הא דאמר אין מדליקין בשבת משום דסבר כבתה זקוק לה לבד ובהאי שמנים ופתילות איכא למיחש דיכבו ושוב לא יוכל להדליקם, ולפמ"ש א"ש דבשבת אין חשש דלמא יפשע ולא ידליק, דכל מאי דלא ידליק אם יכבה הוא אונם גמור מחמת דאיסורא דחילול שבת רביעא עליה לא ידליק, וכשוגג בדרכנן דמי, ומשום הא ליכא למיגזר. ויש להוסיף דאין כוונת רש"י במש"כ דלמא יפשע כפשוטו

דבמזיד לא ידליק שוב, דפושעים כאלו לא ידליקו כלל גם מתחלה, רק כוונתו דיהיה שוגג קרוב למזיד כגון שלא למד הדין ולא יהיה בקי בהלכה זו דצריך לחזור ולהדליקה דזה ג"כ נקרא קרוב למזיד ופשיעה.

ועיין חכמת שלמה או"ח סי' תרעג דהקשה אהאי מימרא דר"ה דאין להדליק בחנוכה בפתילות ושמנים דלא מדליקין בהן בשבת דנר' בפשטות דקאי על כל הנרות, וק' דכ"ז שייך רק בנר דצריך להדליק מעיקר הדין, ולא בשאר הנרות דכל הדלקתן הוא רק למהדרין מן המהדרין. ותירץ דהיות דבע"ש אסור משום דס"ל דמותר להשתמש לאורה ואיכא למיחש שמא יטה וזה שייך בכל הנרות, לפיכך גם בשאר ימות החול אסרו להדליק כל הנרות חנוכה בשמנים ופתילות כאלו, וזה דחוק קצת. ולפענ"ד י"ל בהקדם דברי הגר"ח מבריסק הידועים לענין ציצין דאין מעכבין את המילה דאעפ"כ מחללין עליהן לכתחלה את השבת בשעת מעשה המילה, דכיון דמצוה לכתחלה להתוך גם את הציצין הכל הוא חלק מעצם המצוה. דאף אי לא התך להו גם כן יצא, אבל אי הותך בעת המצוה, חשיב שפיר חלק מוגף המצוה. והכא נמי מאחר וחז"ל תקנו דין מהדרין מן המהדרין

נרות שבת דיש בהם יותר קדושה מנרות חנוכה, כבר אין דין דכבתה זקוק לה בנ"ח, כיון דאכתי איכא לנרות שבת דיש בהם יותר קדושה מנר חנוכה, ולכך צ"ל שגם בליל שבת אסור להדליק בפתילות ושמונים אלו, דכיון דמותר להשתמש לאורה חיישי' שמא יטה. ושחקו ממנו כל בני הישיבה, דכי מה ענין שמוטה אצל הר סיני, פי' דמה ענין נ"ח לנרות שבת דאין להם קשר זל"ז בכלל, דהא לא מדלקינן נרות חנוכה כדי שיהיה אור בבית אלא לזכר הנס, ומה יהני לזה אם ידלקו נרות שבת בבית, אבל רביה"ק ר' שמעלקא שיבחה תירוצו ואמר שיש דברים בגו, ולא פירש.

ואח"כ כשנתגדל המגיד הקדוש (ונעשה "האדם הגדול בענקים" כהגדרת הגרי"ז זצוק"ל מבריסק) ולמד כתבי האר"י בפרי עץ חיים עניני חנוכה, וראה מה שכתוב שם דנר חנוכה ונר שבת שניהן שוין דתרוייהו עבדי הג' יהודים דהם גימטריא נר, רק דבנ"ח השכינה הק' למטה במקומה, ובנר שבת היא למעלה, (וכתתי צס"ד צמק"א לאף שמשטות דכרי הרש"ש נלאה דחנוכה הוא יחוד יעו"ר, כיון דהמשכת המוחין היא מיססו"ת ונקרא למטה, ושבת הוא יחוד זו"ן כיון שמשכים מוחין לאו"א עלאין צסוד כי קדש היא לכס ונקרא למעלה, מ"מ מעומק דכרי הרש"ש צסדורו וצדקושו על חנוכה וכן מהמשנת חסידים משמע לעס הג' יהודים ליש צנר שבת למעלה. נמשכים ג"כ צנ"ח למטה צסוד דנתגלה צחוד האור של חנוכה האור של י"ג מילין דרחמי לכולל צחוכו האור של או"א עלאין, ולא ליש רק יחוד יעו"ר למטה צנ' יהודים,

יש לכל הנרות דין כמו לעיקר המצוה דהוא הנר הראשון, ולפיכך צריך להדליק את כולם בפתילות ושמונים דאין בהם חשש דיכבו.

פסק עפ"י הסוד

תוספות ד"ה ומותר. עי' מש"כ בס' נר ישראל להמגיד מקאז'ניץ זצוק"ל שהאריך מאד בדברי מוסר דא"א לפסוק שום דבר בנגלה אם לא שיש לו מקורות ג"כ בנסתר, דאם אין יודע ג"כ הפנימיות יכול לטעות, וכמו דאי' בס' הקנה ד"תלמיד חכם" פירושו דתלמיד הוא גדול בנגלה וחכם פירושו דהוא גדול בנסתר, ועיין בהקדמת האיפה שלמה לסה"ק אוצרות חיים מש"כ בזה. (וע"ע בס' אמרי שפר למורנו ר"א אבולעפיא שהיה בזמן הראשונים דלאחר שאדם משתלם בלימוד הנגלה ונקרא ת"ח צריך להשתלם במעלת יודעי ה' דהוא לימוד הנסתר, ורק אז מוגיע לתכליתו. ומאריך שם דפגם גדול לחשוב דדי לו לאדם לעסוק בלימוד הנגלה. וכן האריך בזה רבינו הרמ"ק והרח"ו בהקדמתו הידועה לעץ חיים והרמח"ל ושאר המקובלים ואכמ"ל).

ומביא שם המגיד הק' מקאז'ניץ מעשה פלא דבימי בהרותו למד בישיבתו של הרה"ק ר' שמעלקא מניקלשבורג, ופעם אחת למדו תוספות זה, והמגיד מקאז'ניץ בצעירותו שהיה אז בחור רך בשנים יישוב קושית התום' דהא דאמרי' כבתה זקוק לה היינו בלילות דימות החול, אבל בליל שבת דיש גם

גם בשמן סתם, רק אותו כה"ג היה מחמיר על עצמו דגם החביתין שלו היה מביא משמן זית זך. וממילא כיון דגם זה נעשה רק ע"י שמצאו פך של כה"ג שהיה מחמיר על עצמו לגבי מנחתו, וממילא היה להם במה להדליק המנורה, לכן תקנו דגם הזכר לנס יהיה באופן של הידור ומהדרין מן המהדרין.

קושית הבית יוסף

בגמרא. מאי חנוכה. הנה בקושית הב"י בס"י תרע אמאי תקנו ח' ימים הא הנס הוה רק ז' ימים דליום אחד הספיק השמן שבפך. וכבר נאמרו בזה מאות תירוצים, וגם אני הקמין אענה את חלקי בזה, דידוע מה שתי' המפרשים עפ"י הגמ' ב"מ מ. דהמוכר ק' לוג שמן לחברו יוריד לו ג' לוגין, לוג ומחצה שמרים לוג ומחצה בלע, א"כ אף דהיה בפך עבור הדלקת יום אחד, כיון דשחה זמן רב במקדש, לכאן בלע הרבה, ולכאן לא נשאר ביה אפי' להדלקת לילה אחד בלבד, ועל כרחך דהוי נס אף ביום הראשון.

ועוד אפ"ל בזה על דרך הדרוש, דלכך באמת נעשו ב' ניסים אלו, דהיינו נס הא' דלא נבלע השמן בפך, ונס הב' דבכל לילה נתוסף עוד שמן. דהקשו בגמ' (ברכות לב ע"ב) דהחסידים שהיו מאריכין בתפלתן ט' שעות תורתן מתי נעשית, ותצו בגמ' דמתוך שחסידים היו תורתן משתמרת, ובירושלמי נקט בלשון **מתברכת.** ולפ"ז י"ל דלכך נעשו ב' ניסים

ואכמ"ל. וכתב מרן דצריך להדליק נר חנוכה קודם לנרות שבת, דאי ידליק נר שבת בתחלה, הרי כבר עלתה השכינה למעלה, וצריכין לילך מדרגא לדרגא דמעלין בקדש, ובראשונה מאירין לה הג' יהודים במקומה ואח"כ מעלין אותה, עכד"ק. ולפ"ז הבין המגיד מקאז'ניץ דבאמת מה שאמר היה לו מקום לפי סודן של דברים, דנר חנוכה ונר שבת הם אותו ענין ואין דינא דכבתה זקוק לה בנר חנוכה דערב שבת, דהנרות שבת פועלים אותו התיקון דנר חנוכה, ואדרבה מצוותו דייקא כשהשכינה למעלה, ולפיכך נצרך הגמ' להטעם דמותר להשתמש לאורה, ודו"ק היטב.

דף כא ע"ב

בגמרא. ת"ר מצות חנוכה נר איש וביתו והמהדרין וכו'. מרגלא בפומיה דאבי ז"ל לומר בשם רבינו האמרי אמת מגור זצ"ל דהקשה אמאי דוקא במצוה זו יש דין דמהדרין ומהדרין מן המהדרין דלא מצינו ג' מדרגות בשום מצוה שבתורה ושכולן יהיו מעיקר הדין, ותירץ דבגמ' אמרי' דמצאו פך שמן חתום בחותמו של כה"ג ולכאן קשה דאמאי בעי' לחותמו של הכה"ג הרי הדלקת המנורה כשר ע"י כהן הדיוט ואפי' ע"י זר לכמה ראשונים, והטעם הוא דאי' במק"א דהשמן של כה"ג היה מהשמן של החביתין כה"ג שהקריב מחציתה בבקר ומחציתה בערב, ובאמת חביתין כה"ג אין צריכין לשמן זית זך וסגי

ליה) יותר ממה שהיה בו, עי"ז הכירו דגם ביום הא' כשהיה שמן בכמות הנצרכת ודלק הנר, היה ג"כ נס.

ולענין ד' י"ל ע"ד הקבלה דא' בספרי הרמח"ל דכל הניסים נעשים ע"י יהוד קודשא בריך הוא ושכינתיה דהיינו ע"י שישראל מכירים יהודו ית' ומלכותו, בזכות זה נמשכים כל הניסים, וממילא אף אם לא ניכר הנס ביום הראשון בפועל מ"מ אנו מדליקים על בחי' נר ה' שהוא בחי' השכינה, מלכות (ונ"ר דל"ק בגימטריא שכינה) דממנה מקור כל הניסים והנפלאות. ועי"ל עפמ"ש בתיקוני זוהר תיקון י"ג דסוד חנוכה מרומז בתיבת א"ז דאז ישיר (דהוא חלק משם אובונ"ה דהוא שם קדוש, עי' פע"ח שער הזמירות ובסדור האריו"ל של ר' שבתי באז ישיר. ועי' בברית מנוחה סוף ניקוד ג' דהוא שם עמוק, וכמה גדולים טעו בו.) דאז הוא בגי' ה' דמרמז על ה' ימי החנוכה, ומרמז על הספירה השמינית מלמעלה למטה דהיא הוד בסוד שחנוכה הוא בהוד. ולפ"ז י"ל דבאמת לא היה נס ביום הא' רק בו' הימים האחרונים, רק ע"י שהיו דבוקים באלקות גם בתוך הטבע, וידעו שאין שום מציאות מבלעדו ית' כלל גם בתוך הטבע וגילו אלופו של עולם גם בתוך הטבע בסוד שהשי"ת מסתתר בתוך הבריאה המשיכו אח"כ התגלות האלקות למעלה מדרך הטבע, בסוד משיח בן יוסף מקדים למשיח בן דוד דתחלה צריכין לגלות אלקות בתוך הטבע בסוד מב"י ואח"כ צריכין לבחי' מב"ד לגלות אלקות בדרך ניסי. ולפ"ז יום הא' של חנוכה מרומז בא' של אז והוא מרמז

הללו בחנוכה, דנר חנוכה הוא כנגד אור התורה כידוע ולפיכך החסיד שלומד נעשים לו ב' ניסים א' שלא ישכח מה שלמד דהיינו הנס שלא נבלע בכלי ולא חסר הכמות, דהתורה אינה מתחסרת ונשכחת ממנו, וב' דתתברך תורתו בקרבו, והיינו דיחדש חידושים נפלאים ויבין דבר מתוך דבר וידמה מילתא למילתא כנכון וכראוי.

ואגב אציין מה שראיתי לבאר שינוי הלשון בין הבבלי לירושלמי בזה, בשם ר' דוד סמיט זצוק"ל (אחד מגאוני ענגלאנד שלא זכה הדור להכירו, דהיה עניו גדול וצנוע מאד) שהיה בקי בש"ס באופן מבהיל, דהבבלי הוא בחי' רחל דהיינו נגלות התורה, ומי שלומד רק נגלה אינו מכוין בתפלותיו רק כוונות פשטיות תפלתו נחשבת רק בבחי' תפלה ולא בבחי' לימוד התורה, זוכה רק שלא תשתכח תורתו. אבל מי שלומד רזין דאורייתא בחי' תלמוד ירושלמי בחי' לאה, אזי גם בשעת תפלתו מכוין כוונות עמוקות ותפלתו היא גם בבחי' תורה (כדאי' ברבינו האר"י בשער היהודים), ולכך זוכה שתורתו מתברכת בקרבו, דנחשב שתמיד עוסק בתורה גם בשעת תפלתו.

ובאופן אחר יש לתרין קושית הב"י בהקדם מה ששמעתי מהג"ר לייב גורביץ זצ"ל ראש ישיבת גייטסעד עפ"י דברי הרמב"ן בסוף פ' בא דע"י הניסים הגדולים מאמין האדם בניסים הפשוטים דהם הטבע. וה"נ בחנוכה ע"י הנס הניכר לעינים ביום הב' דנתוסף (ככמות או באיכות מר כדאית ליה ומר כדאית

בזה. וע"ע בשדי חמד מערכת א' סי' רל"ט ובפאת השדה שם אות מה, (ח"א עמ' 167 ובעמ' 169). ולפ"ז אלו שאינם עוסקים בתורה השיבי מזידים לשון זדים, ושפיר הוי דבר והיפוכו.

בגמרא. יומי דחנוכה תמניא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות

בהון. עיין בהגהות הגר"א (אות ב') דמוחק תיבות 'ודלא להתענות בהון', וצ"ב דבריי"ף הביא דין זה וכ"פ ברמב"ם וש"ע, אמנם רבינו חננאל לא גרים ליה וכן הרב המגיד בפ"ג מהל' חנוכה ה"א שהעתיק לשון הגמרא ל"ג ליה, ונראה לומר עפ"י דברי הרב המגיד (שם) דכתב דשיטת הרמב"ם דחנוכה ופורים אינם אסורין בהספד ותענית רק הן עצמן אבל לפניהם ואחריהם מותרין. ועיין בס"י תרפ"ז ס"א במג"א סק"א ובמחצית השקל שם דשיטת הב"ח ועוד פוסקים דלפניו ג"כ אסור בתענית. ועיין בפמ"ג שם (הובא במ"ב) דדוקא בתענית אסור אבל בהספד דקיל שרי. והשתא אי גרסינן ודלא להתענות בהון דייקנין דדוקא בהון הוא דאסור אבל לפניהם שרי, וזה אינו לדעת הב"ח ועוד פוסקים, אבל אי לא גרסינן ליה א"ש גם להב"ח, דרק אהספד קתני דלא למספד בהון ומדויק מזה דלפניהם מותרין בהספד.

אמאי לא נכתב מסכת דיני חנוכה

בגמרא. רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור. ידוע קושית זקני החת"ס אמאי לא נכתב בכל המשניות איזה מסכת

על סוד אלופו של עולם דהיינו התגלות השי"ת בתוך הטבע בסוד אלף זעירא, דהאלף הוא האור האלהי המסתתר בתוך הטבע שהוא סוד מב"י דנקרא אל"ף, בחי' אור, והז' מרמז על בחי' הכלי, המלכות הכוללת דהיא בחינת מדה השביעית דהיא מלכות בחי' דוד (דרחל ג"כ נכללת בו בסוד רחל ולאח נעשין פרצוף אחד ואכמ"ל) וז' מרמז על דוד דהוא מדה השביעית בחי' מלכות והוא בחי' לאח בחי' ניסים, וע"י שהיו דבוקים בא' זכו לז'.

בגמרא. ימים טובים בהלל והודאה. הנה

בנוסח על הנסים אמרינן מסרת גבורים ביד הלשים וכו' וזדים ביד עוסקי תורתך. ובתחלה חשיב דבר והיפוכו, גבורים לעומת הלשים, רבים מול מעטים, טמאים מול טהורים, אבל זדים (שהוא לשון מזידים) לעומת עוסקי תורתך היכי הוה דבר והיפוכו. וי"ל בהקדם המבואר במס' מכות ט. דאיפליגו אביי ורבא כמו שלא למד אי חשיב כשווג קרוב למזיד אי כשווג הקרוב לאונם, וע"ש בדף ז ע"ב בתוד"ה אלא, דהלכתא דנחשב כשווג קרוב למזיד. ועי' בשו"ת רע"א ח"א סי' רו דמשמע דהכי פסקי' לדינא, אע"ג דאיכא נפ"מ טובא לגבי הרבה הלכות בשבת, דהרבה פעמים אדם נכשל מחמת חוסר ידיעה וחושב דהוא שווג, ולרע"א דינו כקרוב למזיד ולא סגי ליה בחטאת ובעי כפרה טפי מזה, ויש להאריך בזה עפ"י הט"ז בהל' תערובת סי' צט ס"ק ט. ועי' בשו"ת באר משה ח"א סי' יג מה שהאריך

עלינו חיוב להאריך ולפלפל בדיני חנוכה כדי להרגיש ולהמשיך אור הגאולה. ואכן חזינן דככל שנתארך הגלות מרבין יותר לכתוב בעניני חנוכה אף דכגמרא נכתב על זה רק ג' דפים במס' שבת. ורבינו הקדוש מסדר המשניות היה בדרגה דהרגיש בהזכרה בעלמא כל האור דחנוכה, משא"כ ימים טובים אחרים גם רבינו הקדוש היה צריך להאריך יותר בדיניהם כדי להשיג בהם את בחי' אור הגאולה, דאע"פ שהם מדאורייתא ויש להם בחינות אחרות היותר גבוהות מבחי' חנוכה, אבל הארה זו של משיח אין בהם כ"כ, רק אחר שמפלפלים בהם באריכות.

מקום ההדלקה

תוספות ד"ה **דאי לא אדליק מדליק**. ולר"י נראה דעתה אין לחוש וכו'. לכאן קשה דבודאי בזמן הר"י כבר לא היה הסכנה דאתו חברין לבבל וכמבואר בתוס' להלן ד"ה בשעת, דשעת הסכנה היה דאתו חברין לבבל וכן ברש"י ד"ה הסכנה, שהיה להם לפרסם חוק ביום אידם שלא יבעירו נר אלא בבית ע"ז שלהם כדאמרי' בגיטין יז ע"ב והרבה שנים דרו היהודים במקומות דלא היה סכנה להוציא הנר לחוץ, והאיך אור"י בפשיטות דעתה אין לחוש, ואפי' אי נימא דבזמן הר"י ג"כ היה סכנה להדליק בחוץ, איך פוסק הר"י דעתה אין לחוש, הול"ל דכ"ז שיש סכנה אין לחוש מתי ידליק.

ולענין ד מוכה מכאן דשיטת הר"י היא כשי' האור זרוע דמ"ל דלאחר

או פרק על דיני חנוכה ורק נכתב כאן ברמז קל במשנה זו בב"ק. ותירץ דרבינו הקדוש מסדר המשניות דהיה מושללתא דמלכות בית דוד היה לו קפידא על החשמונאים דלקחו המלכות משבט יהודה ולפיכך לא קבע הנם שנעשה על ידם כפרק בפני עצמו.

ולענין ד נראה להוסיף עפמ"ש בספרים (עי' בסה"ק אמרי פנחס ובני יששכר) דהענין של נר חנוכה הוא אורו של משיח וכמו דמצינו ברמב"ן פ' בהעלותך דכתב דענין הדלקת הנרות דבמקדש נשאר תמיד עד ביאת הגואל ע"י נרות חנוכה. וכל הטעם דמאריכין בכל דין מדיני המצוות הוא בסוד דהאריכות בא מצד פלפולה של תורה, והוא בבחי' הא דאי' בגמ' (פנהדרין כד ע"א) ד"במהשכים הושיבני" זה תלמוד בבלי, דסוד האריכות של הבבלי יותר מהירושלמי הוא משום דבבבלי יש יותר חשך מבארץ ישראל צריכים לפלפל יותר בתוה"ק כדי לגלות את אור ה' דהוא אור הגאולה. אבל בחנוכה אין צריכין להאריך כ"כ לפלפל בהלכותיו כדי לגלות את האור, דמיד כשמזכירין את ענין חנוכה כבר מרגישים את אור הגאולה.

ולפיכך רבינו הקדוש מסדר המשניות דהיה משורש משיח בן דוד לא הרגיש צורך להאריך בדיני חנוכה, והוה סגי ליה להזכיר את הדין של רבי יהודה בב"ק, ובזה לבד כבר הרגיש את אור הגאולה. ורק אנחנו דנפלנו ואין לנו הדרגה של צדיקי האמת בחי' משיח (וכבר בתקופת האמוראים התחיל נפילה הזו) חל

ועפ"י סודן של דברים מבאר המנחת אלעזר ד"שעת הסכנה" הוא בזמן הגלות דיש תגבורת שליטת הקליפות וא"א להדליק בחוץ ממש רק בפנים, ורק בכיאת משיח צדקינו ב"ב, דאז יתבטלו כל הקליפות יהיה בכחנו להדליק בחוץ. ועי' בשפת אמת בלקוטים דהיום כשמדליקין בפנים ג"כ נחשב כמדליק בחוץ, דבעוה"ר היום צריך לתקן גם את בחי' הבית ולא רק בחוץ, ומחמת ירידת הדורות נחשב הבית בכמה בחינות כבחוץ.

ואדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל כתב דהטעם דאין להדליק בחוץ אפי' בזמננו, כיון דמוכרחים לסגור התיבה שבה המנורה בחלון דאל"ה הרוחות יכבו את הנרות, ויש חסרון בראית הנרות, דראיה צריך להיות שלא ע"י עששית דראיה בעששית נחשב כמכוסה, כדמצינו לגבי צואה בעששית דנחשב כמכוסה לענין אמירת דבר שבקדושה אפי' דנראה. ואפי' דלגבי ערוה בעששית לא מהני הכיסוי דעששית, שאני ערוה דהוא משום הרהור, והרהור הא מ"מ איכא. אבל כאן דצריכין לגלות את הנס, אין גילוי כ"כ כל זמן שהם מכוסים כמו בצואה דנקראת מכוסה עי"ז. (וכמו שהיה מקפיד החו"א בשעה שעלה לתורה להסיר הבתי עינים כדי שלא יהיה הציצה בין עיניו להס"ת דכיון דמברכין על הס"ת צריך לראות האותיות בעיניו ממש לא דרך זכויות. ולא נראה דהטעם הוא כמו שכתבו מספרי המעשיות – שרצה לראות בעיניו הקדושה של הס"ת, דידוע דכל תנועותיו היו עפ"י הלכה וחומרותיו היו רק עפ"י הלכה ולא בגלל עינים והרגשים, ונדפס עכשו ס'

שבטלו חכמים תקנתם הראשונה דהדלקת נר הנוכה מבחוץ בשעת הסכנה, כך נשאר הדין דידליקו בפנים עד ביאת גוא"צ וכך היו נוהגין היהודים לעדותיהם בכל מקום בין בארץ ישראל בין בחו"ל להדליק בבית, עד שבאו המאורות הגדולים הגר"ל דיסקין והגר"ש סלנט והגר"ה זאנענפעלד וצוק"ל מנהיגי עדת הפרושים בירושלים והנהיגו להדליק בחוץ כפשטות הגמרא. אבל רבותינו מנהיגי עדות החסידים תלמידי הבעש"ט הק' היו נוהגים תמיד להדליק בבית, ורביה"ק בעל הבני יששכר היה זהיר ביו"ט דחנוכה יותר משאר הימים טובים, דהרגיש דמשם שורש נפשו וכתב ספר שלם על חנוכה, ורבינו החוזה מלובלין גילה לו דשורש נשמתו היה משבט יששכר ולפיכך קרא אחד מספריו בשם "בני יששכר" אע"ג דשמו היה ר' צבי אלימלך. וכותב בספרו דיששכר נתעבר בחנוכה ונולד בשבועות (ונולד לו' מקומעין), והיה מקפיד בכל החומרות בחנוכה עד שאפי' דבר שהקילו בו רוב תלמידי הבעש"ט דהיינו מש"כ התום' דעכשו שמדליקין בפנים מותר להדליק אפי' מאוחר בלילה, היה מקפיד להדליק דוקא בזמנה (בצה"כ) כשיטת הר"י פורת, ונכדו האדמו"ר ממונקאטש זצ"ל מביא דקנה לעצמו תיבה ובתוכה מנורה של כסף וחלון באופן שיכולין להדליק בה בחוץ, ואמר שידליק בזה בעת ביאת הגואל, ומ"מ בזה"ז לא רצה להדליק בה, וטעמם של קדושים אלו דסברו להלכה כהר"י והאו"ז דעכשו אין להדליק בחוץ בכל אופן.

נביאים בני נביאים הם וכל דרך יש לה
שורש למעלה.

בגדר המהדרין מן המהדרין

תוספות ד"ה ומהדרין מן המהדרין.

בביאור דברי הגמ' כתב הרמב"ם פ"ג מה' חנוכה דמן הדין סגי דבעה"ב ידליק נר אחד לכל הבית, ולהמהדרין ידליק בעה"ב עבור כ"א מבני הבית נר אחד בכל לילה, ולהמהדרין מן המהדרין ידליק בעה"ב ביום הא' נר א' לכל אחד מבני ביתו, וביום השני ידליק הבעה"ב ב' נרות עבור כאו"א מבני ביתו, וכן יוסיף לפי מספר הימים. ולשיטת הר"י (המובא בתוספות כאן) בעיקר הדין ובמהדרין סבר כהרמב"ם, אך במהדרין מן המהדרין פליג על הר"מ וס"ל דהבעה"ב ידליק רק נר אחד בליל ראשון וב' נרות בליל ב' וכן הלאה ולא יותר כי היכי דליהוי היכרא, דאי יעשה כשי' הר"מ לא יהיה היכר דלדוגמא אם יראו כ' נרות בליל ב' לא יחשבו דיש עשר אנשים והוא ליל ב', רק יחשבו דכ' אנשים דרים באותו הבית. ושי' הר"מ פשוט דס"ל דההיכר הוא ע"י שרואים ההבדל בין ליל א' לליל ב', דבליל א' רואים י' נרות ובליל ב' כ' מבנינים דעכשו הוא היום הב' של הנס, ולתוס' בעי' דבאותו הלילה גופא יהיה ניכר מהמנורה יום הנס. ולאידך גיסא שי' הר"מ ניהא טפי בפשטות לשון הגמ' "מהדרין מן המהדרין" דהם גם מקיימים ההידור הא' דידליק עבור כ"א מבני הבית, וגם הידור הב' להוסיף לפי

מעשה איש ח"ג דהחזו"א אמר לאחד שלא ינהג מנהגי האריו"ל, דאנשים כערכנו אין להם להקפיד על חומרות שאין להם שורש בהלכה, דא"כ יבואו להקל בחומרות שיש להם שורש בהלכה. ואע"ג שאנו קבלנו אהרת מרבתינו זיע"א, מ"מ חוינן דהחזו"א שיטה אהרת היה לו בזה. ולפיכך ברור דמה שהקפיד להסיר הבתי עינים היה מצד הלכה).

ואע"ג דבזמן הגמרא הדליקו בחוץ, ולפי מה שביארנו מסתמא לא הניחו המנורה בחלון של זכוכית, וא"כ קשה כיצד לא כבו הנרות מחמת הרוחות, מתריץ על כך אדמו"ר מקלויזנבורג וצ"ל דבהכרח זכו הדורות הקדמונים שלא שלטו הרוחות בנרות החנוכה. אבל היום דאיננו באותה דרגה כדורות הראשונים ויכבו הנרות אם לא יכסו אותם, חזר הדין כבשעת הסכנה דמדליקין בפנים. ובוה פירש מה דאמרינן בתפלה "והדליקו נרות בחצרות קדשך" דהנם היה דיכלו להדליק אפי' בחצרות במקומות שהרוחות מצוים, דהרוחות לא שלטו בנרות החנוכה.

ובאמת נדפס עכשו קונטרס חדש דמאריך עפ"י ראיות מכמה ראשונים דכל הדין להדליק בחוץ אפי' בזמן הגמ' הוא רק דין לכתחלה ואינו מעכב, ואדרכה עכשו יש עדיפות להדליק בפנים מבחוץ, דלהדליק בחוץ בעששית יש חשש ברכה לבטלה: א. דהרבה פוסקים ס"ל דאין לחצרות שלנו דין הצר כמ"ש החזו"א. ב. לכמה פוסקים אין יוצאין במדליק בעששית עי' עה"ש. אבל המדליק בפנים יוצא לרוב ראשונים ויכול לברך בלי פקפוק. ועכ"פ הנח להם לישראל אם אינם

אחד מדליק את הכל, ולכך פסק הרמ"א דכל אחד ידליק מנורה בפני עצמו. וממילא מחד הידר כהר"מ דמדליקין עבור כ"א מבני הבית, ול"ק קושית תוס' דכיון דכ"א מהם מדליק בעצמו שפיר ניכר באיזה יום מימי החנוכה קיימינן. ולא רצה הרמ"א לתקן דבעה"ב ידליק בכמה מקומות, דאז יהיה קצת הפסק בין הברכה להדלקות בכמה מקומות.

דף כב ע"ב

בגמרא. דאיבעיא להו הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה.

וצ"ב למ"ד הנחה עושה מצוה מפני מה תקנו המצוה באופן כזה, דבשלמא למ"ד הדלקה עושה מצוה, כבר ביאר רש"י ז"ל בד"ה אי הדלקה כו' דהמצוה של חנוכה תלויה בהדלקה כדאשכחן במנורה, אבל למ"ד הנחה צ"ב הטעם. והנראה לומר לפי מה ששמעתי בשם הגר"י מבריסק דהא דהביא הרמב"ם את דיני הדלקת המנורה בהלכות בית הבחירה ולדעתו צריך לדלוק כיום ובלילה הוא משום דס"ל דהדלקת הנרות היתה חלק מצורת ביהמ"ק, דחלק מצורת ביהמ"ק הוא הנרות דולקין בו. ולפ"ז י"ל דבאמת אפילו מדליקין הנרות בחצר וכמבואר ברמב"ם דמותר להדליק שם, מ"מ אסור להשאירם שם, ומחויב להחזיר המנורה למקומה ואז מקיימים בשלימות המצוה של בהעלותך את הנרות דהוא דין בצורת ביהמ"ק, וא"כ כיון דכתבו כמה אחרונים (עיי' בה"ס ובמו"ז) דבאמת הדליקו בחצר (ומדויק שפיר בלישנא

מספר הימים, אבל לתוס' הם מקיימים רק ההידור דמספר הימים.

והרמ"א בס"י תרע"א ס"ב הכריע כהרמב"ם, (וכבר העיר המו"ז דהוא פלא דהמחבר הכריע כתוס' והרמ"א כהר"מ להיפך מכל השו"ע דהמחבר דהוא ספרדי הכריע כרבי משה בן מימון הספרדי והרמ"א האשכנזי הכריע כרבותינו בעלי התוס' חכמי אשכנז ועי' בדברי המהרש"ל בהקדמתו לספרו ים של שלמה ובליקומי הר"ד וואלי דחכמי אשכנז הם בסוד בינה ומפלפלים וחכמי ספרד הם בסוד חכמה וזכו עי"ז להיקף בכל התורה כולה.) רק כתב דכל אחד מבני הבית ידליק ויוסיף לפי מספר הימים ולא דהבעה"ב ידליק עבור כאו"א. ועי' בשו"ת רע"א דביאור דברי הרמ"א דלעולם ס"ל כהר"מ, ובאמת היה יכול בעה"ב להדליק בשביל כולם, רק למעשה הורה דבני הבית יכוונו שלא לצאת בהדלקתו של בעה"ב, וממילא יצטרכו להדליק כ"א בפ"ע. ולא הוי כברכה שא"צ, כיון דמכווננים שלא לצאת על ידו בעיקר החיוב, דכמו בספירת העומר דכ"א סופר לעצמו ממילא גם מברך לעצמו ולא יוצא בברכת הש"ץ כשם שאינו יוצא בספירתו, הכא נמי דכ"א מדליק לעצמו שפיר שרי ליה לברך לעצמו ואין זה ברכה שא"צ מה דאינו יוצא בברכת הבעה"ב.

וקשה אמאי לא פסק לגמרי כשי' הר"מ דבעה"ב ידליק עבור כולם ויברך. וצ"ל דהרמ"א רצה דלא תיקשי עלן קושית התוס' דליכא היכרא בכל יומא, דאילו ידליק הבעה"ב בבת אחת עבור כולם לא יבחינו באיזה יום הם עומדים, דהבע"ב ידליק הכל במנורה אחת, או דיראו דאדם

המנורה להיכל קיימו המצוה כתיקונה,
וא"כ אנו שעושים זכר לנס שהיה במקדש,
יש סברה לעשותו באופן שנדע דהנס
נעשה בשביל המצוה של הנחת המנורה
בהיכל דאז קיימו המצוה כתיקונה.

דעל הנסים ז'הדליקו נרות בחצרות קדשך) א"כ
לא יצאו בזה המצוה (ורק עשו ההכנה למצוה
דג"כ יש בזה קצת ענין מצוה ואכמ"ל, וערש"י
אמאי אין מדליקין מנר לנר, ואולי יתבאר
במק"א) ורק אח"כ בשעה שהכניסו את

ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

